

Dommerforeningens fagutvalg for strafferett og straffeprosess

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

01.10.2018

postmottak@jd.dep.no

Deres ref. 18/3556 ES SSA/bj

Høring – nytt straffebud om befatning med bilder som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev 26. juni 2018 med høringsnotat av juni 2018 (notatet).

Dommerforeningens utvalg for strafferett og straffeprosess (Strafferettsutvalget) består av lagmann Hans Petter Jahre, Borgarting lagmannsrett (leder), førstelagmann Dag Bugge Nordén, Agder lagmannsrett, lagmann Torolv Groseth, Eidsivating lagmannsrett, lagdommer Jarle Golten Smørdal, Gulating lagmannsrett, kst. lagdommer Cathrine Fossen, Eidsivating lagmannsrett, tingrettsdommer Johan Kristian Øydegard, Ringerike tingrett, tingrettsdommer Nils Ole Bay, Asker og Bærum tingrett og tingrettsdommer Elisabeth Ramstad, Oslo tingrett.

Strafferettsutvalget bemerker at departementets forslag og synspunkter i hovedsak gjelder rettspolitiske spørsmål det kan være ulike oppfatninger om blant Dommerforeningens medlemmer. Med dette forbeholdet gir Strafferettsutvalget likevel høringsuttalelse på vegne av foreningen.

Vi har merket oss at lovforslaget innebærer en oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak 8. mars 2018 (notatet punkt 1).

Spredning av sensitivt materiale ved hjelp av elektronisk kommunikasjon kan utgjøre en alvorlig krenkelse av privatlivets fred for den som for eksempel er fotografert eller filmet i private eller krenkende situasjoner. Dette er et utbredt problem ikke minst i ungdomsmiljøer. Risikoen for betydelige skadevirkninger for den som er avbildet gir grunn til å vurdere om straffelovgivningen yter tilstrekkelig beskyttelse mot slike handlinger.

Departementet gir i notatet punkt 2 en grundig og instruktiv redegjørelse for gjeldende rett med gjennomgang av straffebestemmelser som kan være aktuelle, og av rettspraksis.

Fremstillingen gir etter Dommerforeningens oppfatning et godt grunnlag for å vurdere behovet for lovendringer.

Departementets konklusjon (notatet punkt 4.1.1) er at en lang rekke straffebud kan ramme ulike former for befatning med bilder som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred, men at ingen av bestemmelsene er utformet med sikte på å beskytte spesielt mot spredning av slikt materiale. Straffansvaret er fordelt på ulike, og til dels overlappende, straffebestemmelser med den følge at reguleringen kan fremstå som fragmentert og lite oversiktlig.

Dommerforeningen er enig i at en tydeligere og samlet gjerningsbeskrivelse vil kunne ha pedagogiske og preventive virkninger gjennom å øke kunnskapen og bevisstheten om hva slags handlinger som er ulovlige.

Behovet for lovendring er ikke begrenset til det pedagogiske. Selv om de enkelte bestemmelsene ses i sammenheng, inneholder den samlede reguleringen, som nevnt av departementet, begrensninger som ikke nødvendigvis bør være avgjørende for straffbarheten. Det gjelder blant annet vilkåret i straffeloven § 266 om at krenkelsen har skjedd overfor fornærmede selv, og vilkåret i § 267 om at meddelelsen har skjedd offentlig, hvilket vil si til et større antall personer, jf. § 10 om definisjonen av «offentlig».

Dommerforeningen er enig med departementet i at det er behov for lovendringer som vil gi den avbildede et helhetlig vern, og at gode grunner kan tilsi at det ikke bør være et vilkår for straffansvar at fornærmede oppfatter den enkelte handlingen, eller at handlingen er «offentlig» (notatet punkt 4.1.2 og 4.1.3).

Hvorvidt lovendringer gjennomføres i gjeldende straffebud, eller ved at det gis et nytt og spesialisert straffebud mot denne typen krenkelser, er et hensiktsmessighetsspørsmål. Departementet uttaler (notatet punkt 4.2.5) at et eget straffebud vil gi en mest mulig helhetlig og målrettet avgrensning av straffansvaret for spredning av privatlivskrenkende bilder. Et eget straffebud vil dessuten kunne være best egnet til å ivareta behovet for klar og pedagogisk utformet gjerningsbeskrivelse som kan virke opplysende og preventivt. Dommerforeningen deler denne oppfatningen.

Dommerforeningen har ikke noe bestemt å bemerke til drøftelsen i notatets punkter 4.4 til 4.8 av ulike spørsmål som gjelder utformingen av et nytt straffebud. Foreningen ønsker ikke å gi uttrykk for noe bestemt syn på konkrete straffutmålingsspørsmål som behandles i punkt 4.9.

Forslaget til lovtekst i straffeloven ny §§ 267 a til 267 c synes å ha fått en hensiktsmessig utforming.

Vi forutsetter at formuleringen «og uten samtykke» i § 267 a er satt i parentes for å tydeliggjøre at det er et alternativ hvorvidt det i tillegg til «uberettiget» skal inntas et uttrykkelig vilkår om manglende samtykke.

Spørsmålene om betydningen av samtykke og av om handlingen er uberettiget, behandles i notatet punkt 4.5. Ved å ta inn uttrykket «uberettiget» i gjerningsbeskrivelsen vil bestemmelsen uttrykkelig avgrense blant annet mot handlinger hvor det foreligger en

privatrettslig avtale eller annet samtykke. Departementet uttaler at et krav om samtykke kan dekkes av et vilkår om at handlingen må være uberettiget, men at spørsmålet om samtykke er så sentralt at det av pedagogiske hensyn kan være grunn til å innta et eget vilkår om dette. Spørsmålet behandles nærmere i merknadene til lovutkastet (notatet punkt 5.6 og 5.7).

Vi forstår det slik at departementet holder det åpent om manglende samtykke bør inntas som tilleggsvilkår av pedagogiske grunner. Valget av alternativ er ikke viktig for Dommerforeningen, men som svar på departementets spørsmål, har vi preferanse for at man nøyer seg med vilkåret om at handlingen er «uberettiget». At handlingen ikke er uberettiget når det foreligger et virksomt samtykke, er ikke tvilsomt. Å innta kriterier som er unødvendige overskudd i en lovtekst, kan gi opphav til den misforståelse at lovgiveren har sagt mer enn det som var intensjonen. Det bør man derfor i alminnelighet unngå.

Med vennlig hilsen

Den norske Dommerforening
Fagutvalget for strafferett og straffeprosess

Hans-Petter Jahre
lagmann/utvalgsleder

Dag Bugge Nordén
førstelagmann

